

Ifj. Mailáth György országbíró életpályája (1818–1883)

Ifj. Mailáth György munkásságát – különösen országbírói tevékenységét – számos tanulmányban feldolgozták. Élete szorosan összefonódott a XIX. század politikai eseményeivel, nevével nemcsak a dualizmus idején, de azt megelőzően, a reformkori országgyűléseken és a neoabszolutizmus időszakában is találkozhatunk a korabeli forrásokban. A XIX. századi magyar történelemnek nem volt olyan fontos pillanata, amelyben a Mailáth család tagjainak, köztük ifj. Mailáth Györgynek a neve ne merült volna fel. E tanulmány arra tesz kísérletet, hogy a publicisztikából ismert szakirodalmon túl, a szakma által eddig még fel nem tárt források alapján rajzolja meg ifj. Mailáth György élettörténetét és pályafutását, új adalékokkal szolgálva az országbíró személyének és munkásságának megismeréséhez.

SZÁRMAZÁSA

Székhelyi ifj. Mailáth (III.) György¹ 1818. december 7-én, Pozsony vármegyében látta meg a napvilágot id. Mailáth (II.) György országbíró és petőfalvi Uzovics Karolina házasságából.² Egy olyan család sarjaként nevelkedett, amely több szépreményű jogászt is adott a koronának, s tagjai az uralkodóház iránti hűségükkel a XVII. század óta kitűntek társaik közül, magas udvari és országos méltóságokat viseltek.

Bár akad olyan, írói vénával rendelkező rokon, aki a család történetét a XVI. századig vezeti vissza, valószínűbbnek látszik, hogy a család felemelkedése ténylegesen a XVII. században kezdődött Mailáth Miklóssal,

aki előbb a korszak meghatározó magyar politikusainak, Csáky László országbírónak és Lippay György esztergomi érseknek volt a titoknoka, majd 1662–1673 között a királyi jogügyek igazgatójává és a Szent Korona ügyészévé nevezte ki az uralkodó.³ Mailáth Miklós kapott elsőként III. Ferdinándtól nemesi címet és címert a maga és leszármazói számára 1643. április 22-én.⁴ Az ő dédunokája volt az a székhelyi Mailáth (I.) György királyi személynők, akinek ágáról mindkét későbbi Mailáth György országbíró leszármazott.⁵

Ifj. Mailáth Györgyöt a családi tradíciók is arra predesztinálták, hogy jogász legyen, csakúgy, mint a kortárs nemesifjak többsége. Iskoláit a pesti piaristáknál kezdte, ezt követően Bécsben bölcsészetet, a pozsonyi jogaka-

1. A továbbiakban Mailáth (III.) György neve mellől, ahol az utalás egyértelmű, elhagyjuk a megkülönböztető III. sorszámot. Említése a szakirodalomban nemcsak Mailáth, hanem Majláth névalakban is előfordul. A szerző tanulmányában a levéltári forrásokban is előforduló névalakot használja.

2. BÓDINÉ BELIZNAI Kinga: Római fő Justitia székében. Székhelyi ifjabb Mailáth György pályája (1818–1883). In BÓDINÉ BELIZNAI Kinga (szerk.): *A Kúria és elnökei I.* Budapest, HVG–Orac, 2014. 33. Édesanyját, petőfalvi Uzovics Karolinát 1838. május 3-án Wittelsbach Karolina Augustza királyné, I. Ferenc király felesége csillagkereszt érdemrenddel jutalmazta. Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Oberkammeramt, Finanzamt (a továbbiakban: ÖStA, HHStA, FA) AhnenProben, Mailáth, M12.

3. A Mailáth család gyökereit, a Mailáth József ágáról származó Mailáth Kálmán Antal – aki a starnbergi tóban tragikus halált halt történettudós, Mailáth János fia volt – egészen a mohácsi vérszt megelőző időszakig, 1500-ig vezette vissza, ám az okiratok

ennek semmilyen bizonyítékát nem adják (MAILÁTH Kálmán Antal: A Mailáth-család tragédiája. Budapest, Károlyi, Morvay és Mérei, 1883. 3–4., lásd még: REISZIG Ede: Bars vármegye nemes családjai. In BOROVSZKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Bars vármegye.* Budapest, Apollo, 1903. 541., *Magyar Életrajzi Lexikon* [szerk.: KENYERES Ágnes], 2. kötet. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1967. 124–125., A Pallas Nagy Lexikona [http://mek.oszk.hu/00000/00060/html/067/pc006737.html#5], TÓTH Lőrincz: Mailáth Györgyről. In *Kisfaludy Társaság Évlapjai. 1883–1884.* 18. kötet. Budapest, Franklin, 1885. 233.).

4. „...tibi Nicolao Maylád tuisque heredibus, liberis et posteris, ex lumbis tuis aeterna serite legitime descententibus, tam masculis quam feminis, haec Arma seu verae nobilitatis insignia, gestanda, habenda et deferenda, una cum usu rubrae caerae, specialiter concedimus, gratioseque largimur et indulgemus.” (Slovenský Národný Archív [a továbbiakban SNA] FA. Majláth Zavar, Rózne: Majetkovo-Právne Zavar, Armálesy, Testamenty, Pis r. Bukovinsky. Lad. 5. Fol. 32–39.)

5. A családfát lásd a tanulmány Függelékében.

démián jogot tanult, majd a kor szokása szerint tudását külföldi tanulmányúttal is gazdagította.⁶ 1852. április 15-én feleségül vette a horvát-szlavónországi nagybirtokos báró Prandau-Hilleprand Gusztáv leányát, Prandau-Hilleprand Stefániát, akitől hét gyermeke született.⁷

PÁLYAFUTÁSA

Ifj. Mailáth György Baranya vármegyében kezdte szakmai pályafutását. A család konzervatív értékrendjét képviselő, a politikában is inkább konzervatív nézeteket valló, mindössze 21 esztendő jogászt Baranya vármegyei választotta követévé az 1839/40. évi országgyűlésre.⁸ Követtársa ez alkalommal Pákozdi Zsigmond volt, akivel együtt több követjelentést is írt a Baranya vármegyei közgyűlés számára. A követjelentések alapján megállapítható, hogy a fiatal követek megyéjük utasítását követve olykor a saját véleményüknek is hangot adtak, különösen a magyar nyelv, a szólás- és a sajtószabadság tárgyában. Mindhárom kérdés égetően orvosolandó ügy volt a reformkori országgyűléseken. Az 1839. június 24-i követjelentésben azt írták Baranya vármegyének, hogy még a személyöknök is ellentmondtak az alsótáblán az országgyűlési tudósítások ügyében, amikor a személyöknök az uralkodó előzetes cenzúra gyakorlására vonatkozó jogának elismertetését kívánta.

„[...] bátorkodunk megjegyezni, hogy az utolsó országos ülésben, midőn az országgyűlési hírlapok mikénti létesülésök iránt folya a tanácskozás, Méltóságos Királyi Személynök azon nyilatkozásának hogy az előző vizsgálat Eö Felségének törvényes jussa, mi megyénk részéről ünnepélyesen ellentmondottunk, tudván, hogy a Tekintetes Karok és Rendek Eö Felségének jussait mélyen tisztelik ugyan, és azokat sérthetetlenül kívánják fenntartani, azt azonban, hogy az előző vizsgálat Eö Felségének törvényadta, törvényben gyökerezett joga, soha el nem esmérték.”⁹

Követi önállóságukra jó példa, hogy bár a szólásszabadság tárgyában benyújtott törvényjavaslat szavazására nézve nem kaptak utasítást a megyétől, mégis önállóan megnyilatkoztak, követelve a törvény megalkotását.

„A mi végre a szólás szabadság tárgyát illeti, ez iránt utasítással ellátva nem lévén, addig is méglen ezt megnyerhetni szerencsétlenünk, következőképp szavaztunk, hogy a szólás törvényes szabadságát mi is, minden szabad alkotmány egyik lényeges, sőt nélkülözhetetlen feltételének tartjuk, azomban ezt különböztetjük a Szóllás szabadságától, ezt viszont a hűségtelesség vétkeitől, s az ezek közti határvonalat törvényeink által biztosan megállapítva nem

látjuk; törvényeink ezen heányát pótolni és honosink javendő biztosításukra új világos törvényt alkotni kívántunk tehát mi is [...]”¹⁰

Ugyanakkor az is nyilvánvaló a követjelentésekből, hogy felelősséggel viseltettek a közügyek vitele iránt, és nem avatkoztak bele olyan ügyekbe, amelyekkel sem vármegyéjük, sem ők maguk nem értettek egyet. Megnyilatkoztak a bírói függetlenség kapcsán is, amely a korszakban még nem számított törvénnyel alátámasztott követelménynek, a politikai bűncselekményért elítélt foglyok szabadon bocsátása tárgyában a két követ jelentésében mégis a következő állítás olvasható:

„a mi az eddig hozott ítéleteket illeti, azoknak taglalásába annál kevésbé véltünk bocsájtkozhatni, minthogy a bírói rendszer függetlenségét őseinktől örökölt alkotmányunk egyik fő biztosítékának tekintettük mindenkoron, s tekintjük mostan is [...]”¹¹

6. TÓTH: *Mailáth Györgyről...*, i. m. 239–241., illetve *Vasárnapi Ujság*, Pest, 1860. december 9. 50. szám. A XIX. században a főúri és nemesi utazásoknak immár nagy hagyománya volt Magyarországon is. A tanulmányai befejeztével minden tehető nemesi család sarja európai tanulmányutat tett, sőt némelyek még Amerikába is eljutottak. Erről bővebben lásd: SCHWEITZER Gábor: A nyugati világ magyar szemmel. Politikai-társadalmi útirajzok a 19. század első feléből. In KIS Norbert – PERES Zsuzsanna (szerk.): Ünnepi tanulmányok Máthé Gábor oktatói pályafutásának 50. évfordulójára. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 541–562.

7. Gyermekei: Székelyi Mailáth György (1854. december 23.), József (1858. április 11.), Etelka (1853. február 2.) (Pallavicini Edéné), Sarolta (1856. október 16.), István Géza (1860. január 16.), László (1862. február 11.) és Gusztáv (1864. szeptember 27.) – Budapest Főváros Levéltára (a továbbiakban: BFL), IV. 1411.b. 748/1883. Majláth – székelyi Majláth György végrendelete, hagyatéki ügy. Végzés. A Budapesten 1883. évi márczius 29-én végrendelet hátrahagyása nélkül elhunyt Székelyi Mailáth György hagyatéka áll, a Rupp Zsigmond budapesti kir. közjegyző előtt 1884. évi február 1. felvett, a Budapest főváros árvaszékének 11657/1884 sz. alatt kelt határozatával jóváhagyott hagyatéki főleltár szerint. *Magyar Nemzetiségi Zsebkönyv. I. rész: Főrangú családok*. Budapest, Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság, 1888. 161. LINCAB Adolf: Gróf Mailáth Gusztáv. *Pécsi Közlöny*, 1897. január 17. 2. Mailáth György házasságáról lásd: RÓNÁKY Kálmán: Régi idők – régi emberek: Mailáth György országbíró szereplése Pécsen és Baranyában. *Dunántúl*, 1934. július 22. 8.

8. Uo.

9. Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltára (a továbbiakban: MNL BaML), IV. 1. e. 15/3. Baranya vármegye közgyűléseinek országgyűlési iratai. Követek jelentései, 1839. június 24-ei követjelentés.

10. MNL BaML, IV. 1. e. 15/3. i. m. 1839. július 6-ai követjelentés.

11. Uo.

Mailáth György konzervatív gondolkodása és az uralkodóházhoz való hűsége az országgyűléseken is megmutatkozott. Helytelenítette az alsótábla azon javaslatát – és a vármegye nevében ellene is szavazott –, hogy az újonclétszám tárgyában csak akkor döntsenek, ha az uralkodó orvosolja a rendek sérelmeit a szólás és választás szabadsága tárgyában. A leendő országbíró a követjelentésben is kinyilvánította, hogy nem ért egyet az országgyűlési taktikákkal, mert szerinte a rendek és a király között a kérdésből

„[...] formalis szerződést alkotni sem a Fejedelem maga állásával, sem a Nemzet méltóságával meg nem egyeztethető”.¹²

Az újonclétszám kérdése a későbbiek során is előkerült az országgyűlésen, Mailáthék ott is fenntartották véleményüket, miszerint az országgyűlés hibát követ el, ha nem tárgyal az uralkodóval.

„Ezen lépéshez szavazatunkal nem járulánk főleg azon okból, mert ezt gyengédtelemnek, előbbi határozatainkal ellenkezőnek és czéltalannak is véltük, minthogy nem valánk képesek egy Testületről, mellyben öntudat, mellyben ön díszének érzete van, feltenni, hogy egy tárgyban ismételve kijelentett meggyőződésétől azon pillanatban álhathatna el, midőn az egy harmadik véle össze nem függő tárgyal köttetik egybe.”¹³

Végül nekik lett igazuk, a helyzet rendeződött, és a 38 ezer újonc megajánlására is sor került.

Egyéb fontos országos ügyekben is megismerhetjük Mailáth álláspontját a követjelentésekből. Így például ő is síkra szállt a magyar nyelv hivatalos nyelvvé nyilvánítása tárgyában és pártolta egy Tudós Társaság megalapítását.

„[...] a Magyar Tudós Társaság gyarapulására intézett privát ajánlásokról szóló törvény cikkek mint mindannyi tanui a nemzet a felőli meggyőződésének, hogy nemzeti önállásunk léte nyelvünk sorsával elválhatlan kapcsolatban áll, s hogy alkotmányt óra vehet, óra vissza is állíthat, az elvesztett nemzetiséget nem pótolja semmi.”¹⁴

Az országgyűlés napirendjén szereplő ügyekben mélyen egyetértett Széchenyi nézeteivel, így különösen a hitel tárgyában vallott véleményével.

„Hazánk bőkezűleg van ellátva a természet minden nemű áldásával, roppant erő rejtezik keblében várva kifejlését, várva használtatását és a helyett, hogy ezen erő a nemzeti ipar s kereskedés emelésére nagyszerű vállalatok által szabályoztatnék, kifejletlen hever, sőt gyakran bilincseit törve, ön keblében dul s azt rombolja el vak dühében, min százas szorgalom működött. Mert heányzik a még olly bő

hasznot ígérő vállalatok kivitelére szükséges ideg: a pénz, – heányzott ennek helyettese a Hitel, – ezt viszont részint kereskedésünk s iparunk külviszonyok által feltételezett meddőségének, részint törvényeink hitel iránti rendelkezési hiányának lehete tulajdonítani.”¹⁵

A két országgyűlési követtel a Baranya megyei közgyűlés rendkívül elégedett volt, hazatérésük után a végjelentést elfogadták és jegyzőkönyvbe iktatták:

„[...] nevezett Követt urak ezen egész Ország Gyűlésének lefolyta alatt utasításaik híven követve, tökéletes megelégedésünkre azokat dicséretes szorgalommal s jártassággal kivívni legszentebb kötelességünknek (sic!) tartották, erre nézve ezen eljárásuknak telyes meg elégedésüket nyilvánosságosan kijelentvén e megye részéről tett fáradozásaiak kellő köszönetéül ezen kijelentésüket a Jegyző könyvbe iktattatni rendelték.”¹⁶

Az 1843/44. évi országgyűlésen már Gaál Ferdinánd volt Mailáth követtársa. Ezen az országgyűlésen megfigyelhető, hogy Mailáth – a vármegye utasításainak képviselője mellett – egyre bátrabban adott hangot magánvéleményének is.¹⁷ Ez arra enged utalni, hogy a vármegye megbízott a követe józan ítélőképességében és képességeiben, elismerte Mailáth György korábbi érdemeit.

Az 1843/44. évi országgyűlés több okból is jelentős volt. Itt tárgyalta az országgyűlés az 1843. évi büntetőjavaslatot, itt döntöttek a magyar nyelv ügyében, de tárgyaltak már a nemesi magánjogot behálózó, évszázadok óta fennálló ősiségi rendszer eltörléséről is, amelynek reformját Széche-

12. MNL BaML, IV. 1. e. 15/3. i. m. 1839. augusztus 13-ai követjelentés.

13. MNL BaML, IV. 1. e. 15/3. i. m. 1839. december 16-ai követjelentés.

14. MNL BaML, IV. 1. e. 15/3. i. m. 1840. július 4-ei követi végjelentés.

15. MNL BaML, IV. 1. e. 15/3. i. m. 1840. július 4-ei követi végjelentés.

16. MNL BaML, IV. 1. e. i. m. 1840. július 4. Baranya megye közgyűlésének válasza a követi végjelentésre.

17. Ez megfigyelhető, amikor a horvát követek – utasításuk alapján – latinul szólaltak fel az országgyűlés ülésén. Mivel az utasítás arról szólt, hogy latinul kell felszólalniuk, a ház pedig arra hivatkozva, hogy az országgyűlés nyelve a magyar, megvonta tőlük a szót, Mailáth, miközben erről beszámolt a közgyűlésnek, saját véleményét is megfogalmazott: „...de egyébként is igénytelen véleményünk az, miként bárkit is, de főleg társország küldöttjét azon jogától, mellyt az eddigi törvény megengedett, és gyakorlat szentesített elűtni csak új pozitív törvény hozatal által lehet és szabad.” MNL BaML, IV. 1. e. 16/6. i. m. 1843. június 30-ai követjelentés.

nyi István vetette fel az 1830-ban kiadott *Hitel* című művében. Mailáth hozzászólásaiban egyértelműen megfigyelhető, hogy még mindig Széchenyi nézeteinek talaján áll.

„[...] az ősiség, melynek szelleme polgári törvénykönyvünk egész rendszerét lengi keresztül jelen állapotában hitelünkre nyomasztónak eredeti céljával a nemzetségek fenntartásával többé meg nem férhetőnek kijelentetvén [...] elhatározott miként e rendszer, úgy a mint jelenleg áll többé fenn nem állhat, azon változást tenni elkerülhetetlenül szükséges. [...] az ősiség polgári törvényeink egyes konkrét rendeletein keresztül vonuló abstract eszméjét kor és czélszerűbb vezér eszmékkel felváltva, [...] javaslatot készítsen [...]”¹⁸

Összes felszólalása arra irányult, amint ez a követi végjelentésben is elhangzott, hogy egy olyan modernizációban működjön közre, amelynek célja

„[...] Magyarhonnak hivatása e félig meddig alkotmányos, félig meddig feudális szövevényből emberhez illő képvisleti rendszerre átalakulni [...]”¹⁹

A követi felszólalásban teljes mértékben átérezhető, hogy Széchenyivel összhangban harcol a közteherviselés, az iparosítás érdekében, és kárhóztatja az országgyűlési ifjakat, akik rombolják az országgyűlés tekintélyét. Ez utóbbi érdekében sürgeti a házszabályok megalkotását és a házelnöknek valódi hatalom adását.

„Vannak azomban kérdések mellyek megoldását lehet késleltetni, lehet egy ideig hátráltatni, de végkép gátolni nem, kivivják magokat azok elébb utóbb minden akadályok ellenére, mert igazság és közérdek küzdenek mellettük, ott pedig hol igazság és közérdek kezét fogva harcolnak, a végeredmény sokáig nem lehet kétes. E' kérdések közé soroljuk a' közös teherviselés ügyét is, és bizton reményljük miként az a' jövő törvényhozás alkalmával phoenixként ujjászülötten fog hamvaiból emelkedni.”²⁰

Az országgyűlésről visszatérő Mailáthot előbb alispánná, majd főispánná nevezték ki, 1848-ban pedig, a főispáni tisztség átszervezését követően, rövid ideig a megye adminisztrátoraként is szolgált. Mailáth György további, Baranya vármegyében eltöltött éveiről források hiányában vajmi kevés tudomásunk van. A Baranya Megyei Levéltár anyagai között a Mailáthra vonatkozó legbeszédebb források az országgyűlési követjelentések voltak. Ezenfelül, főispáni működésének korszakából néhány olyan kérvény maradt még fenn, amelyet hozzá nyújtottak be panaszosok sérelmeik orvoslására.²¹ Az országgyűlés 1848. évi feloszlását és a Képviselőház Debrecenbe költözését követően ideiglenesen visszavonult a politiká-

tól, ám 1851-ben ő is aláírta a huszonnégyek emlékiratát, 1857-ben pedig az uralkodónak benyújtott kérvényt.²²

A neoabszolutizmus időszakában visszavonultan élt birtokain, időnként Pestre és Bécsbe is ellátogatott, sőt amikor magyar udvari főkancellárrá nevezték ki – a zavarai családi levéltárban fennmaradt számlák tanúsága szerint –, Bécsbe költözött.²³ A politikai életbe Alexander Bach bukását követően, az I. Ferenc József által 1860. október 20-án kiadott császári-királyi rendelet, az októberi diploma kiadásakor tért vissza, amelynek létrejöttében neki magának is szerepe volt. Tagja lett a Birodalmi Tanácsnak, ahol többször felszólalt a magyarok érdekében.²⁴ 1860. október 30-án az uralkodó valóságos és titkos belső tanácsossá és az októberi diploma következtében visszaállított dikaszteriális rendszerben főtárnokmesterré nevezte ki.²⁵ Amikor 1861-ben összeült a magyar országgyűlés, Mailáth, mint főtárnokmester, a főrendiház másodelnökéként tevékenykedett. Az országgyűlés feloszlását követően ismét visszavonult a politikai életből, és csak 1865-ben lépett újra a politikai csatározások porondjára, amikor az uralkodó 1865. június 28-án magyar udvari főkancellárrá nevezte ki a Deák által fémjelzett „húsvéti cikk” és az annak nyomán meginduló kiegyezési tárgyalások lefolytatására. Pályájának csúcát az országbírói kinevezés jelentette, 1867. február 12-én kapta meg kinevezését az uralko-

18. MNL BaML, IV. 1. e. 16/6. i. m. 1843. július 15-ei követjelentés.

19. Ifj. Mailáth György tettes Baranya Vármegye első al-ispányának 1844-ik esztendei télelő hó 16-kán közgyűlés alkalmával a követi végjelentés felolvasása után tartott követ elszámolási beszédje. Pécs, Lyceum, 1845. 5.

20. Ifj. Mailáth György tettes..., i. m. 7.

21. MNL BaML, IV. 19. a. – 2. Baranya vármegye tisztviselei után maradt iratok. – Felterjesztések Mailáth Györgyhez köpönyeg- és szalonnalopás ügyekben.

22. NAGY Iván: *Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. Pest, Ráth Mór, 1861. VII. kötet, http://mek.oszk.hu/09300/09379/pdf/mo_csaladai_07.pdf, Majlath-csalad-szekhelyi-grof-es-nemes-602C/.

23. Ezt bizonyítja az is, hogy páholybérlete volt a Hofburgtheaterbe 1865–1866 között, illetve rendszeresen készítettett magának Bécsben ruhát, amelyet megmaradt számlák is igazolnak. 1866-ban Pesten tagja lett a Pesti Nemzeti Casinónak (SNA F.A. Majlath Zavar, Rózne: Majetkovo-Právne Zavar, Armálesy, Testamenty, Pís r. Bukovinsky. Lad. 5. Fol. 64., 67. Lad. 6. Fol. 18., 83.).

24. SOMOGYI Éva: *Abszolutizmus és kiegyezés 1849–1867*. Budapest, Gondolat, 1981. 122–123.

25. ÖStA, HHStA, Kabinetsarchiv, Kabinettskanzeli Vorträge, 1860. Nr. 3509. Vortrag des Ung. Hofkanzler Nikolaus freih. von Vay. 28. October 1860. wegen besetzung der Stellen des Tavernicorum Regalium Magister, und des Landes Provinzialkommissari als Oberdirektors in Ungarn.

dótól, és országbíróként részt vett az 1867. június 8-ai koronázási ünnepségen.²⁶ Rendkívüli érdemei között sorolhatjuk fel az 1869. évi 4. törvénycikk megalkotásában játszott szerepét, ahol síkra szállt a bírói függetlenség megteremtéséért, amely mellett a Magyar Jogászegylet ülésén 1879-ben elmondott beszédében is kiállt:

„Ott, hol a parlamenti rendszer teljesen ki van fejlődve, és hol a párturalom a dolog természete szerint érdekuralommá fejlődik, okvetlenül szükséges, hogy a nép érezze, miszerint van egy intézmény, amely a pártok hullámszásain felül jogot és igazságot szolgáltatni képes. [...] Mi tehát az ügyszereteten kívül, ami a fiatal embert arra buzdítja, hogy e hálátlan pályát válassza? Azon remény, hogy ha becsülettel megfelelt terhes feladatának, a köztiszteletet sikerül kivívnia, azon érzés, hogy a törvény által biztosított állásából administratív önkény által ki nem mozdítható.”²⁷

1869-től ő lett a Kúria Semmitőszékének elnöke, majd 1882-től az újjászervezett Kúria elnöki pozícióját is megkapta, egészen 1883-ban bekövetkezett haláláig.²⁸ Országbíróként részt vett valamennyi, az igazságszolgáltatási szervezetet érintő törvényjavaslat vitájában. Az 1875-ös főrendiházi felszólalásában elhangzottak jól jellemzik Mailáth lelkületét. Az alsóbb fokú bíróságok átszervezéséről szóló törvényjavaslat kapcsán a következőket mondta:

„A bíró állása amugy sem irigylendő. Ha lelkiismeretes, barátokat aligha fog szerezni, míg ellenben ellenségre igen könnyen tehet szert, mert minden befejezett per után rendszeren egy félig elégtűlt és egy érdekeiben mélyen sértett féllel áll szemben.”²⁹

Úgy is élt, ahogyan szerinte egy bírótól elvárható volt, soha nem törekedett népszerűsége, kortársai inkább félték szavait, mintsem fraternizáltak volna vele. Szigorú, hajthatatlan, olykor mogorva embernek tartották.

Mindig is pártolta a tudományt, ez a jótékonykodó tevékenység amolyan családi örökség volt számára. Több tudományos testületnek is tagja volt. Atyja, Mailáth (II.) György 1855-ben kelt végrendeletében hátrahagyta számára, hogy az Akadémiának kétezer forintot fizessen, és meghagyta azt is, hogy fia és leszármazói mindaddig, míg az Akadémia fennáll, évente további százhusz forintot tartozzanak az Akadémia pénztárába befizetni.

„A magyar Akadémiának, melynek felállításától kezdve igazgató tagja voltam, de melynek tanácskozásiba előbb ugyan hivatalos foglalatosságaim, később pedig egészségi állapotom miatt ritkán vehettem részt, hagyok két ezer forintot olyképp, hogy mindaddig míg ezen akadémia fenn fog állani, György fiam és utánna annak maradéki

évenként száz husz forintokat kamat gyanánt az Akadémia pénztárába fizetni tartozzanak, ezen kötelesség azonban az akadémiának akármi okból történendő megszűntével azonnal megszűnjék.”³⁰

Mailáth György maga is támogatta az Akadémia működését, ezért 1863-tól az Akadémia igazgatósági tagja lett, majd 1880-tól tiszteletbeli taggá is választották.³¹

Az Akadémia mellett az 1862. április 30-án kelt alapítólevél tanúsága szerint a Kisfaludy Társaság alapítására is adakozott száz forintot.³²

HALÁLA

Mailáth György országbíró 1883. március 28-án éjjel rablógyilkosság áldozata lett. Halálának körülményeit részletesen dokumentálta a korabeli sajtó, és a Mailáthról szóló, azóta keletkezett szakirodalom is többnyire a meggyilkolásának körülményeit dolgozza fel. Új tények a halálával kapcsolatban már nem valószínű, hogy előkerülnének, hiszen az esetet dokumentáló levéltári források javarészt megsemmisültek, mindössze a gyilkosai letartóztatását igazoló fogolytörzskönyvek maradtak meg Budapest Főváros Levéltárában. Ily módon az eset ismertetésekor is csak szekunder forrásokra támaszkodhatunk, amelyek hol tényszerűen, hol kevésbé tényyszerűen írják le a történeteket.³³

26. SNA FA. Majláth Zavar, Publico Politica, Juraj Mailáth 19 stor. Lad. 1. Névsora a nagyméltóságú Főrendiház azon tagjainak kik a Koronázási ünnepélyen Pesten megjelentek.

27. SIEGMUND Vilmos (szerk.): *A magyar jogászyűlés évkönyve 1879. évre*. Budapest, Légrády, 1880. 259–260.

28. BÓDINÉ: „Római fő Justitia székében”..., i. m. 58–59. Sajnos a Kúria 1861 utáni működéséről keveset tudunk, mert a fennmaradt anyagok nagy részét a budapesti királyi ítélőtábla 1915-ben kiselejtezte, a többi anyag jó része pedig az 1956-os levéltártűz során elpusztult. MÁTHÉ Gábor: *A magyar burzsoá igazságszolgáltatási szervezet kialakulása 1867–1875*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982. 93.

29. Idézi BÓDINÉ: „Római fő Justitia székében”..., i. m. 52.

30. BFL, IV. 1411.b. 748/1883. Majláth – székhelyi Majláth György végrendelete, hagyatéki ügy. Mailáth György végrendelete. 1855. október 16.

31. CAP György: *Élet a kastélyban. A székhelyi gróf Mailáth család és a perbenyiki kastély története*. Perbenyik, Kárpát-haza, 2008. 36.

32. SNA FA. Majláth Zavar, Rózne: *Majetkovo-Právne Zavar, Armálesy, Testamenty, Pís r. Bukovinsky. Lad. 6. Fol. 61.*

33. Mivel a nyomozásról minden korabeli napilap részletesen beszámolt, sok esetben valótlanságokat is közölve, a belügyminiszter elrendelte, hogy a rendőrség semmilyen hírt nem adhat a folyamatban lévő nyomozásról, és ha valamely rendőr együttműködik az újságírókkal, akkor el kell bocsátani az állásából. A *Bünynyomozás. Fővárosi Lapok*, 1883/4. 489., 497–498.

Az egyes sajtóorgánumok által közismerten kellemetlen, mondhatni karcos stílusúnak mondott országbíró kirablását inasa, Berecz János tervelte ki, aki köztudomásúlag rossz viszonyban állt munkaadójával.³⁴

Mivel tettét egymagában képtelen volt végrehajtani, társakat keresett és talált is Spitéli Oláh Mihály és Spanga Pál személyében.³⁵ Az eredeti terv az volt, hogy míg Mailáth György családja távollétében házon kívül tartózkodik, Berecz János elrejtí társait az országbíró lakosztályában, és amikor gazdája hazatér, társai lefogják őt, majd erőszakkal ráveszik arra, hogy a vagyonát rejtő Wertheim-szekrény kulcsát adja át. Az elkövetőknek azonban el kellett térniük az eredeti tervüktől, amikor Mailáth György ellenállt. Ezért kötelet tekertek a nyaka köré, lenyomtak egy rongyot a torkán, és az országbíró megfulladt. Az orvosszakértői vélemény szerint a kötél és a rongy együttesen okozták a halálát. Mivel a tettesek a Wertheim-szekrényt kinyitni nem tudták, ellopták Mailáth kabátját, pénztárcáját, aranyóráját és óraláncát, rajta egy gyűrűvel, valamint néhány Szent György-talért, és elmenekültek a helyszínről.³⁶ Berecz János, az inas a helyszínen maradt, és ő hívta ki másnap reggel a rendőrséget, azt állítván, hogy reggel, immár holtan talált rá gazdájára, és nem hallott semmilyen dulakodást az éjszaka folyamán. A helyszíni szemle és az inas egymásnak ellentmondó állításai alapján egyértelművé vált, hogy ő is részese volt a gyilkosságnak. Letartóztatták, majd hamarosan kézre kerítették tettestársait is.³⁷ A bíróság mindhármukat halálra ítélte, Berecz János felbujtásért, Spitéli Oláh Mihályt és Spanga Pált a társtettesi minőségben elkövetett rablógyilkosságért.

A tettesek feletti elsőfokú ítéletet az illetékes Budapesti Királyi Törvényszék mondta ki. A vád gyilkosság volt, halmazatban rablással a Csemegi-kódex 278. §-a és 344. §-a alapján. A cselekményt társtettesi minőségben elkövető Spanga Pált és Spitéli Oláh Mihályt előre kitervelt és szándékos emberölés miatt halálra ítélték első fokon, Berecz János pedig a Btk. 69. § (1) bekezdés alapján felbujtóként a tettesekkel azonos büntetést kapott. Az ölési szándék meglétét a bíróság megalapozottnak látta, mivel tanúk állításai igazolták, hogy a tettesek számítottak Mailáth ellenállására, és Spanga Pál állítólag azt is kijelentette: ha megfogja az országbíró, akkor meg is öli.³⁸ Ráadásul élet kioltására alkalmas eszközökkel felszerelve érkeztek meg a gyilkosság éjszakáján az országbíró lakására.³⁹

Mivel a korszak perjogi szabályainak megfelelően a vádlottak javára is kötelező volt a vádnak fellebbeznie, az ügy másodfokon a Budapesti Királyi Ítéltábla elé került. Az ítéltábla átvizsgálta az iratokat, Spanga és Spitéli esetében az elsőfokú ítéletet helybenhagyta, ám Berecz János esetében az iratok alapján arra a megállá-

pításra jutott, hogy nem felbujtóként, hanem bűnszegédi minőségben vett részt a bűncselekmény elkövetésében. Bűnszegédek esetében a kiszabható büntetés fegyház volt a Btk. 72. §-a és 66. § (3) bekezdése alapján, amelynek maximális időtartama nem haladhatta meg a tizenöt évét.⁴⁰ A végső szót a Kúria mondta ki, amely az elsőfokú bíróság ítéletével értett egyet, és azon az állásponton volt, hogy mindhárom személy bűnös gyilkosságra irányuló összeesküvésben, Berecz János felbujtóként, Spanga Pál és Spitéli Oláh Mihály pedig társtettesként. A Kúria döntését nagy várakozás övezte, nemcsak azért, mert a volt elnöke gyilkosait ítélete el, hanem azért is, mert az ügyben ítéletet hirdető kúriai bíró az a Csemegi Károly volt, aki az 1878. évi V. törvénycikket, a hatályban lévő büntető törvénykönyvet megalkotta.⁴¹ Az ügy senki számára nem volt közömbös, az országbíró halála megrázta a korabeli magyar társadalmat. Szokatlan és mondhatni példátlan volt, hogy egy nagyméltóságú, köztisztviselőben álló sze-

34. „Hivatalos érintkezéseiben ridegnek és szigorúnak, magánérintkezésben merevnek és kevélynek tartották. Önérzetes volt s nem közeledő. De föl tudott melegedni s ilyenkor szelleme fényoldalait verőfényben mutatta. Ritka ember volt, ki erkölcsi szigorának s igazságszeretetének és nem közönséges mértékű kötelességérzetének köszönhette páratlan tekintélyét s a köztisztviselőt.” *Vasárnapi Ujság*, 1883/14. 219., lásd továbbá: MIKLÓSSY János: *Meggyilkolták az országbíró!* Budapest, 1983/1. 39–41.

35. Mailáth György országbíró meggyilkolása budavári palotájában. *8 Órai Ujság*, 1929. november 8. 5–6., illetve Mailáth gyilkosai. *Budapesti Hírlap*, 1883/7. 126–128., 157., Mailáth országbíró meggyilkolása. *Esti Kurír*, 1931. március 29. 7., Mailáth György. Az utolsó országbíró meggyilkolása. *A Pesti Hírlap* 1928. évi nagy nap-tára. 456–458., A nyomozások. *Politikai Ujdonságok*, 1883/14. 189.

36. Mailáth gyilkosai. *Budapesti Hírlap*, 1883/7. 126–128., 157., illetve Mailáth országbíró meggyilkolása. *Esti Kurír*, 1931. március 29. 7.

37. Mailáth György meggyilkolása. *Vasárnapi Ujság*, 1883/13. 210.

38. „Vádlottak tudták, hogy Mailáth izmos, erős ember. [...] önérzetessége, büszkesége, ingerültségre hajló természete köztudomású volt.” *Büntető Jog Tára*, 1884/20. 329. Lásd továbbá: Mailáth gyilkosai. *Budapesti Hírlap*, 1883/7. 126–128., 157.

39. *Büntető Jog Tára*, i. m. 315.

40. *Büntető Jog Tára*, i. m. 314–336. és *Büntető Jog Tára*, 1883/25. 406–408.

41. „A rémeset törvényszéki tárgyalása országszerte a legnagyobb figyelmet keltette, a mennyiben a büntető-törvénykönyv és az ahhoz ragaszkodó bírói gyakorlat álhumanizmusát és ellentétét az uralkodó erkölcsi és jogérzettel a legfrappánsabb világításba helyezte. Mindenki kíváncsian lesi a kir. Curia majdani ítéletét, mely testület épen amaz irányban lesz elfogulva, hogy mindenáron az áldozat személyiségének a bíró előtt közömbösségét kijelenteni akarja és talán túlságosan tart attól, hogy szigorú ítélet esetében az ellenkező feltevésből gyanúsíthatatnék.” *Ügyvédek Lapja*, 1894. 428–430., lásd továbbá: A büntetőjog története. Magyarország. *Jogtudományi Közlöny*, 1894/34. 266–268.

mélyt így fosszanak meg az életétől Magyarországon, egy olyan korban, mint a kiegyezést követő békeévek. A hír hallatán az egész főváros gyászba borult, és a táviratban értesített királyi pár is részvétet nyilvánított az országbíró családjának.⁴² Mailáth Györgyöt Zavaron, a családi kriptában helyezték örök nyugalomra.

A MAILÁTH-HAGYATÉK

Mailáth György nem készült a halálra, ezt bizonyítja az is, hogy végrendelet hátrahagyása nélkül hunyt el, hét gyermeket és hatalmas vagyont hagyva maga után. A hagyatéki leltár és jegyzőkönyv alapján az összes hagyatéki vagyona 704 057 forint volt, ebből az ingók 75 453 forintot tettek ki. Abban a Wertheim-szekrényben, amelyet gyilkosai ki akartak fosztani, 21 ezer forint készpénz volt a hagyatéki leltár szerint. Mivel gyermekei közül kettő, László és Gusztáv az országbíró halálának időpontjában még kiskorúak voltak, az ő érdekeiket a hagyatéki ügyben a budapesti árvaszék védte egészen 1887-ben bekövetkezett nagykorúsításukig. Végrendelet hiányában minden hagyatéki ingatlanra, a korábbi oklevelekre is kiterjedő vizsgálatot kellett lefolytatni, tekintetbe véve azt is, hogy a neoabszolutizmus idején bekövetkezett magánjogi változások a család tulajdonában lévő vagyona is hatást gyakoroltak.

A család birtokai kezdetben Bars, Hont és Pozsony vármegyére korlátozódtak, a család központi rezidenciája a XIX. század második feléig Zavaron volt.⁴³ A meglévő birtokok mellé két jelentősebb birtokot sikerült még megszerezni, amely később családi hitbizomány alapjává is vált. Az egyik a Baranya vármegyei Bakócza nevű uradalom volt, a másik a Zemplén vármegyei Perbenyik.

Bakóczát Mailáth György nagypapa szerezte még királyi adományként. A birtok Melczer Ignác magvaszakadtával háramlott vissza a koronára, s az adománylevél kiadása idején Melczer Ignác özvegye birtokolta. Mailáth (I.) Györgyöt az özvegy haszonélvezete és más ellentmondók miatt nem tudták azonnal birtokba iktatni. Ráadásul az ellentmondókkal szemben a Királyi Tábla előtt pereskednie is kellett. Mindazonáltal Mailáth (I.) György biztos volt abban, hogy előbb vagy utóbb a birtok a kezéhez kerül, ezért úgy döntött, hogy elsőszülöttségi hitbizományt alapít rá. Első feleségétől, Hrabovszky Klárától három fia és egy leánya született, második, Szláv Máriaival kötött házassága azonban gyermektelen maradt.⁴⁴

A három fiú közül Antal 1819. július 8-án meghalt, így Mailáth (II.) György mint *major natus* lett idősebb szülöttségi örökös öccsével, Imrével szemben, ezért ő a bakóczai uradalom ura és hitbizományi birtokosa. Mint

Mailáth (II.) György későbbi végrendeletéből kiderült, Bakóczán kívül rá és – a vele osztatlan közös tulajdonban lévő – öccsére, Imrére háramlott a többi családi, ősi vagyon. Az 1852. évi ősiségi nyílt parancs, amely az osztrák polgári törvénykönyv bevezetésével új alapokra helyezte a magyar magánjogot, a Mailáth-vagyon sorsát is alapjaiban változtatta meg.

„Boldogult atyám által alsó Nyitra vármegyében Kajszán, Elecskén, és a Recsényi határban bírt ősi jószág fiú ágra szabályozott atyai ősi örökségül szállott reám és Imre testvéremre, s mint ilyen máig általunk osztatlan állapotban bíratik. Ámbár pedig az előadottak szerint köztem és Imre testvérem között mind eddig az egész atyai és anyai örökségünkre nézve rendes osztály még nem történt, meg kell még jegyezmem, hogy ’852-ik évben kölcsönös kényelmünk tekintetéből lakóházainkra nézve oly részletes osztályos intézkedésre léptünk, mely szerint nékem Zavaron boldogult atyánk által generális Filó özvegyétől szerzett azon ház és telek, melyen én most lakom – Imre öcsémnek pedig Kajszán azon ház és telek, melyet atyánk Lipovniczky örökösöktől vett, teljes majorsággal szabad rendelkezésünkre jutott.”⁴⁵

Mailáth (I.) György 1821. január 29-én kelt végrendeletének tanúsága szerint Bakócza még 1821-ben sem volt a kezén, ezért idősebb fiát, Györgyöt arra kérte, hogy vigye véghez azt, amire neki még nem volt érkezése, szerezze meg a királyi jóváhagyást a bakóczai hitbizomány alapításához.

„Tizennyolcadszor. Minthogy Eő Felségének most szerentséssen Uralkodó Királyunknak kegyelmes adomány levele által a múlt Esztendőben, Nemes Baranya vármegyében helyezettett és néhai Melczer Ignác magvaszakadtával a M. Koronára vissza-szállott Bakócza nevezetű helységet több más az adomány levélben bővebben kitett appertinentiáival együtt megszereztem volna, sőt a contradictorok ellen a mennyiben szükséges volt a pert a T. Királyi Tábla előtt már el is kezdettem, tekintvén azt,

42. Mailáth György országbíró meggyilkolása..., i. m. 5–6.

43. Itt is temették el Mailáth Györgyöt, a családi sírboltban.

44. Téves Sereg Péternek és Koncz Ibolya Katalinnak az a megállapítása, hogy Mailáth (II.) György Szláv Máriaától származott volna. Lásd SEREG Péter – KONCZ Ibolya Katalin: Gróf Székelyi Mailáthok a haza szolgálatában. In *Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Juridica et Politica*. 2016. 57–64., jelen esetben: 59.

45. BFL, IV. 1411.b. 748/1883. Majláth – székhelyi Majláth György végrendelete, hagyatéki ügy. Mailáth György végrendelete, 1855. október 16.

hogy ezen jószágok helyheztelesekre nézve is haszonnal fel nem darabolhatnának, familiám díszének is öregbítettésre rendeltem: hogy az Adomány levélben foglalt jószágok együtt maradvanak Fiamnak Györgynek és fiú maradékinak majorátusképpen ezeknek pedig defectusával szállyanak fiam Imre fiú maradékira szinte Majorátusképpen. Fiam György az elkezdett pernek végével és a deficiens özvegynek halála után a Jószág birtokába lépve az adománnyal össze kötött Terheknek le fizetése után folyamodjon Őfelségéhez és szerezzen a törvény értelme szerint királyi consensust az Általam rendelt Majorátusra.”⁴⁶

A fiú eleget kívánt tenni atyja akaratának, 1853. szeptember 17-én és 1855. október 16-án tett végrendeleteiből mégis az derül ki, hogy a királyi jóváhagyás megszerzésére még nem tudott sort keríteni. Bár Bakócza már a család kezén volt, az uradalomhoz tartozó birtokokat – Szágyot, Horváthertelendet, Korpádót, Okorvölgyet, Káánt, Karácodfát és Bisztricit – a hozzájuk időközben megvett szabási és szágyi pusztákkal együtt 1848-ban haszonbérbe adta fiának, Mailáth (III.) Györgynek a pécsi, Mária utcában lévő házával együtt.⁴⁷ Így lett Mailáth (III.) Györgyből, az egykori pozsonyi család sarjából pécsi, illetve baranyai illetőségű lakos. Mivel idősebb szülöttként amúgy is ő lett volna a birtok örököse, apja kötelességévé tette, hogy a hitbizományhoz szerezze meg a királyi jóváhagyást, ha erre atyjának nem lenne alkalma.

„Baranya vármegyében helyezett mindezen jószágaimat, mellyeket még 1848-dik évben György fiamnak haszonbérbe adtam, s mellyekben az utóbbinak némely tulajdon beruházásai is vannak, boldogult atyám végintézetének, mennyire tőlem kitelhet tellyesítésül hagyom György fiamnak és ő utána az ő fiú maradékainak oly kötelességgel, hogy ha én még élttemben a Majorátusra nézve boldogult atyám szándékának sikeresítését magam nem eszközölhetném, Ő annak idejében folyamodjon felséges fejedelmünkhöz az ezen jószágokban – ide értvén az általam, hozzá szerzett Szabási és Szágyi pusztákat is – az atyám végintézete értelmében szabályozandó, Majorátusnak törvényes megállapításáért.”⁴⁸

Közben a birtok jogi helyzete is változott, hiszen az 1848. évi 15. törvénycikk felszámolta az ősiséget és az adományrendszert, a korábban adományos vagyonnak számító Bakóczán megszűnt a király fenntartott dologi joga, így annak kizárólagos tulajdonosa Mailáth (II.) György lett, egészen 1861-ben bekövetkezett haláláig. Mivel mindkét végrendelete az ősiségi nyílt parancs után kelt, vagyonáról ő már minden korlátozás nélkül, szabadon rendelkezhetett.

Mailáth (III.) Györgynek nem volt fiútestvére, csak három testvérhúga, Buganovits Mailáth Karolina, Szegedy Mailáth Mária és Mailáth Julianna. A négy testvér, apjuk halála után, 1861. szeptember 17-én megosztott a hagyatékon, és az osztálylevélből az derül ki, hogy György a testvérei igényét pénzben megváltotta, így egyedül ő maradt az uradalom tulajdonosa.⁴⁹

A másik értékes birtok a perbenyiki uradalom volt, amelynek Mailáth Antal révén jutott birtokába Mailáth (III.) György. Mailáth Antal ugyanis Perbenyiket, Lácztát, Dámóczot, Lányvárat és a Sárkány nevezetű prédiomot, együtt a Szabolcs megyében fekvő Gylaj és a Hont megyei Kiskér birtokokkal az 1871. december 26-án kelt végrendeletében, Mailáth (III.) György másodszült József nevű fiára hagyta, akinek a keresztaja is volt. A végrendeleti kikötés úgy szövelt, hogy József és leszármazói hitbizományképpen bírhatják ezeket a birtokokat.⁵⁰ Ezt a rendelkezést támadta meg Mailáth Kálmán József, Mailáth György unokatestvére, ám keresetét a bíróság elutasította.⁵¹

Hogy gyermekei örökségét biztosítsa, az országbíró a perbenyiki uradalom hitbizománnyá alakítását még halálát megelőzően, 1882. október 12-én véghez tudta vinni, és Ferencz Józseftől 1882. december 17-én megkapta a királyi jóváhagyást is.⁵² Bár tervbe vette a bakóczai hit-

46. BFL, IV. 1411.b. 748/1883. Majláth – székhelyi Majláth György végrendelete, hagyatéki ügy. Mailáth György végrendelete, 1821. január 29., illetve SNA FA. Majláth Zavar, Rózne: Majetkovo-Právne Zavar, Armálesy, Testamenty, Pis r. Bukovinsky. Lad. 5. Fol 1–7.

47. BFL, IV. 1411.b. 748/1883. Majláth – székhelyi Majláth György végrendelete, 1853. szeptember 17. és 1855. október 16., illetve Hauptgrundbuchprotokoll des Adeligen Gutes Bakócza. 1883. június 8.

48. BFL, IV. 1411.b. 748/1883. Majláth – székhelyi Majláth György végrendelete, 1853. szeptember 17.

49. BFL, IV. 1411.b. 748/1883. Majláth – Osztálylevél Mailáth György és testvérei Karolina, Mária és Julianna között. 1861. szeptember 17.

50. „*Possessoria in territorio possessionum Perbenyék, Lácza, Dámocz, Leányvár, et praedium Sárkány lego nepoti meo Josephi Mailáth Georgii Mailáth Judicis curiae ex matre Baronissa Prandau filio, quem e fonte baptismi levaveram ea tamen conditione, ut his fidecommissum superinducere teneatur, atque adeo, nec aeres alieno gravari, nec venundari possint. I casum quo Legatarium hunc intermedio tempore fatis cedere contigeret, substituto in eius vices fratrem eius Georgium Mailáth ex praedictis parentibus prognatum.*” BFL, IV. 1411.b. 748/1883. Majláth – Mailáth Antal 1871. december 26-án kelt végrendelete.

51. MAILÁTH: *A Mailáth-család tragédiája...*, i. m. 748., A Mailáth-család pöre. *Politikai Ujdonságok*, 1883/14. 189–190.

52. BFL, IV. 1411.b. 748/1883. Majláth – Hitbizományi Alapítólevél megerősítése Ferencz József által 1882. december 17. Az alapítólevelet közli ÖSTÖR József – PETROVAY Zoltán: *Hitbizományi jog*. II. kötet, Budapest, Grill, 1937. 187–188.

53. Uo.

bizományra vonatkozó királyi jóváhagyás megszerzését is, hirtelen bekövetkezett halála miatt ennek véghezvitele fiára, Mailáth (IV.) Györgyre maradt, aki 1886. március 27-én végül kieszközölte az immár fél évszázada óhajtott királyi konszenzust.⁵³ Mindkét hitbizomány elsősültségi rend szerint szállt át, és arra különösen odafigyelt a család, hogy lehetőség szerint a két uradalom ne egyesüljön ugyanannak a családtagnak a kezében.

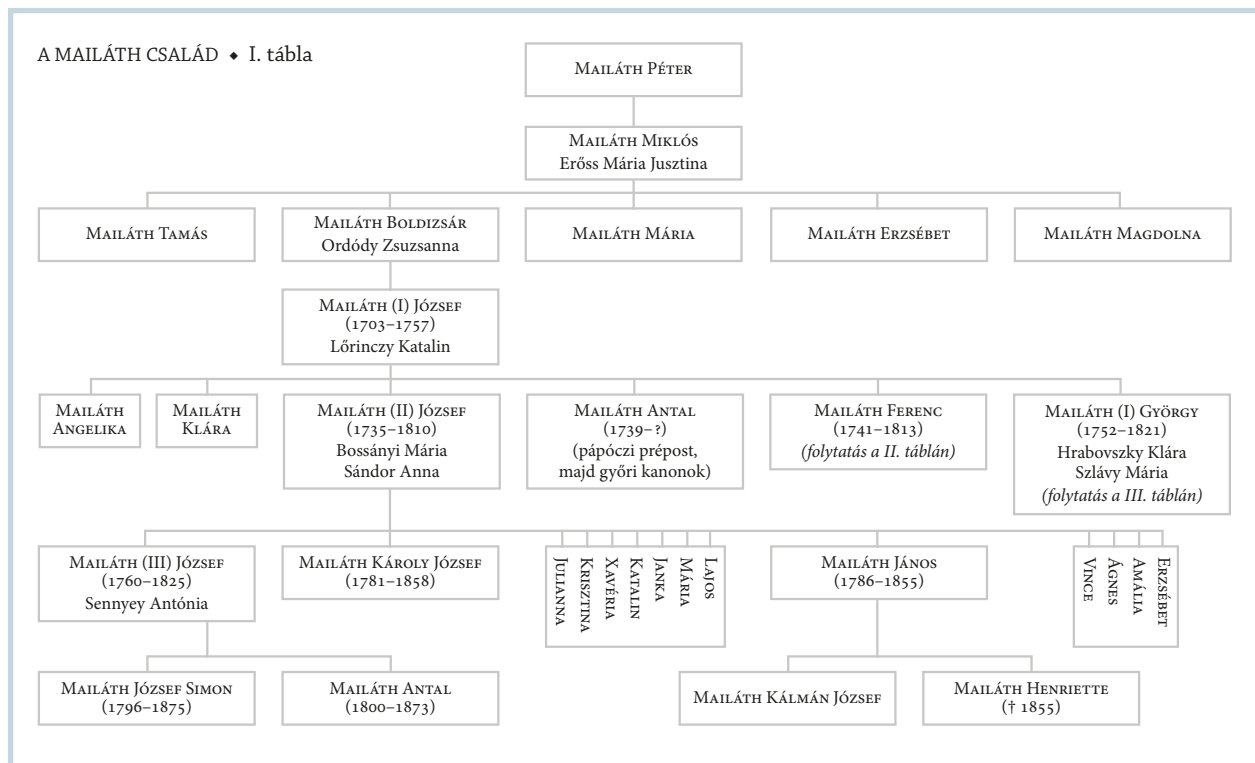
Végül mindezekre is figyelemmel a hagyatéki eljárás eredményeképpen a két hitbizományi uradalom kivételével a hagyaték fennmaradó részét egyenlő arányban osztották fel a hét gyermek között, az özvegy Prandau Stefániának pedig holtig tartó haszonélvezete volt férje vagyonán.

ÖSSZEGZÉS

Végigtekintve Mailáth György életútján, megállapíthatjuk, hogy nem mindennapi életpálya jutott osztályrészeül. Olyan évszázadban élt és dolgozott, amelyben Magyarország számára több sorsdöntő pillanat is ada-

tott. Részt vehetett a reformkori országgyűlések csatározásaiban, harcolhatott a modernizációért Széchenyi István és Deák Ferenc oldalán, szolgálhatta főispánként megyéjét, majd végig kellett néznie, hogy a szabadságharc bukását követően az ország elveszítette önállóságát. A neoabszolútizmus idején visszavonultan figyelte a politikai fejleményeket, hogy 1860-ban, az októberi diploma kiadásakor újra színre lépjen, és előbb tárnokmester, majd kancellár és országbíró, végül a kiegyezést követően a Kúria elnöke legyen. Személyes sikereit és pozícióit annak köszönhetette, hogy pályafutása alatt végig az arany középúton tudott maradni, hiszen igazságérzete és objektivitása, amellyel a bírói hivatás vértette fel, nem engedte, hogy letérjen választott útjáról. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy erényeit és képességeit a magyar történelem viharos évtizedei alatt mind az uralkodó, mind a magyar nép elismerte. Mindvégig úgy szolgált, hogy politikusként és államférfiként az ország ügyeit mozdította elő, miközben hű tudott maradni a koronához is. Ahogyan az élete is rendkívüli volt, sajnos, a halála is az lett – egy értelmetlen és kegyetlen vég.

FÜGGELÉK 3 A Mailáth család családfája*

* A családfát a rendelkezésre álló levéltári források és szakirodalmi adatok alapján a szerző állította össze.

